

Mellomkirkelig råd for Den norske kirke
Rådhusgata 1-3
Pb. 799 Sentrum
0106 OSLO

Justis- og Politidepartementet
Postboks 8005 Dep.
0030 OSLO

Oslo, 30. mars 2010

Deres ref.: 201000851- /ETE

HØRING – FORSLAG OM GJENNOMFØRING AV RETURDIREKTIVET I NORSK RETT

Innledning

Den norske kirke ved Mellomkirkelig råd takker for høringsbrevet og er i utgangspunktet positiv til ønsket om å gi forutsigbare prosedyrer når det gjelder avgjørelser om retur av tredjelandsborgere og mulighet for frivillig retur. Vi har imidlertid en del spørsmål om hvorvidt disse rettigheter blir ivaretatt på en fullgod måte.

Periode for frivillig retur

Det er etter Den norske kirkes skjønn positivt at en periode for frivillig retur skal tilbys før tvangsmessig retur iverksettes. Forslaget om at den enkelte selv slipper å søke om frivillig retur, men at dette automatisk vurderes av myndighetene, er etter vår mening fornuftig. Det er hensiktsmessig både for asylsøkere med avslag og myndighetene at det gis tilstrekkelig lang frist for frivillig utreise. Særlig der barn er involvert bør det gis tid til å avvikle oppholdet i Norge på en god måte. Det er også i myndighetenes interesse at flest mulig benytter seg av frivillig retur, slik at kostnader ved uttransporteringer er lavest mulige. Fristen bør også sees i sammenheng med praktiske forhold, slik som tiden IOM bruker for å ordne utreise.

Særlige unntak fra regelen om frivillig retur bør i minst mulig grad benyttes, særlig siden de foreslåtte reglene allerede åpner for unntak ved fare for unndragelse. Departementets eksempel om at en "åpenbart grunnløs søknad" kan gi unntak fra regelen om frivillig retur, synes for vag, streng og uhensiktsmessig.

Utvisning

Den norske kirke er ikke uenige i prinsippet om at personer med endelig avslag på sin asylsøknad får en plikt til å forlate landet. Det synes likevel ikke hensiktsmessig å inkludere en såpass bastant formulering at en manglende overholdelse av utreisefristen *skal* føre til utvisning. Et slikt brudd på fristen kan også ha legitime grunner, for eksempel helsemessige årsaker. Dette bør kunne tas hensyn til på en enkel måte av byråkratiet.

Muligheten for et begrenset innreiseforbud (2-5 år) etter bortvisning kan for såvidt være positivt, ettersom permanent innreiseforbud da ikke er eneste mulighet. Men igjen synes det for strengt å utvise en utlending kun fordi søknaden blir vurdert som åpenbart grunnløs. Mange kan være overbevist om at deres situasjon krever og gir rett til asyl. Det er ikke deres ansvar å ha oversikt over hva som trengs for å få innvilget asyl, og det bør ikke være straffbart å søke. Retten til å søke asyl er fastslått i blant annet FNs verdenserklæring om menneskerettighetene artikkel 14.

Fengsling i påvente av utreise

På tross av at det kan være forståelig at myndighetene ønsker å sikre at returen gjennomføres som planlagt, er Den norske kirke generelt tilbakeholden med å anerkjenne bruk av fengsling annet enn i korte perioder og i særlige tilfeller. Det er særlig to grunner til det:

Det er problematisk når mennesker berøves sin frihet, også for det de ennå ikke har gjort, men fordi det er *fare* for at de skal gjøre noe, nemlig å unndra seg utreise. Dersom et slikt preventivt prinsipp hadde blitt anvendt generelt i rettssystemet, ville det få alvorlige konsekvenser for hele samfunnet og lovverket. Det er derfor viktig at definisjonen av unndragelsesfare er snever og presis. Det at uriktige opplysninger er blitt gitt i søknaden er etter vårt skjønn ikke sterke nok indisier på at unndragelsesfare foreligger. Vi oppfatter heller ikke at denne automatiske koblingen rimer med annen rettspraksis. Videre er det viktig at kompetansen til å bestemme unndragelsesfare er stramt definert. Det synes ikke hensiktsmessig at politiet har adgang til å fengsle og tvangsreturnere utlendinger etter at UDI/UNE har vurdert slike tiltak til *ikke* å være nødvendige. Politiet bør heller anmode UDI/UNE for en eventuell ny vurdering.

For det andre, denne typen fengsling er et alvorlig inngrep i menneskers liv og kan medføre store psykiske belastninger. Å samle opp og sperre inne så mange personer som er i en krisefase, er en stor utfordring og krever en profesjonell og omfattende oppfølging. Lovforslaget er ikke konkret nok på hvordan norske myndigheter skal sikre barns rettigheter og oppfylle FNs barnekonvensjon. Hvordan er tilgangen til støtteinstanser under fengsling

(eks. advokat, støttenettverk, skole, etc.?) Erfaringene fra Trandum synes i beste fall å være blandede. Så vidt Den norske kirke vet er enheten i skrivende stund stengt for inntak av Arbeidstilsynet på grunn av fare for liv og helse. Man må ta inn over seg at de utfordrende og uløste praktiske konsekvensene av lovforslaget.

Det er også nødvendig å kommentere lengden av frihetsberøvelse som lovforslaget legger opp til. Departementet foreslår som hovedregel at fengsling ikke kan overstige 12 uker. Dersom det foreligger særlige grunner, kan utlendinger som fengsles som ledd i en returprosess fengsles for opptil 18 måneder. En fengslingsperiode på 18 måneder er lang tid, og etter Den norske kirkes skjønn kan mange personer også bli rammet av mulige unntaksbestemmelser som åpner for fengsling utover 18 måneder, for eksempel ved mistanke om falsk identitet. Det vil i så fall være en uheldig situasjon. Slik fengsling er ingen varig løsning. Det virker heller ikke som direktivet er tydelig på situasjonen til ureturnerbare asylsøkere. Skal disse fengsles, eventuelt utover 18 måneder?

Enslige mindreårige asylsøkere

Departementet foreslår å innføre i ny § 90 sjuende og åttende ledd i utlendingsloven "Retur av enslige mindreårig skal bare skje til et familiemedlem, utnevnt verge eller til et forsvarlig omsorgstilbud". Den norske kirke ønsker å understreke at kriteriene for hva som regnes som forsvarlig omsorgstilbud bør være strenge.

Den norske kirke takker igjen for høringsbrevet og håper disse punktene kan være til nytte.

For Mellomkirkelig råd for Den norske kirke,

Bendik Vollebæk

Rådgiver